

درست
نادرست

۱۵

کوتاه
پاسخ

۱۶

بلند
پاسخ

۱۷

درست
نادرست

۱۸

کوتاه
پاسخ

۱۹

بلند
پاسخ

۲۰

درس ۶

امتحان بشری برای رشد دادن و به ظهور رساندن استعدادها و نشان دادن تمایلات درونی افراد است. درست نادرست
(تهران - مدرسه کمال - دی ۹۷)

۱ آیات زیر به کدام یک از سنت‌های الهی اشاره دارد؟ (تهران - مدرسه فرزانگان - دی ۱۴۰۱)
الف) ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ﴾ :
ب) ﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَ نَبَلُوْكُمْ بِالْشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَ اِلَيْنَا تُرْجَعُوْنَ﴾ :

۱ خداوند در راستای سنت «سبقت رحمت بر غضب» به فرشتگان چه دستوری داده است؟

درس ۷

طبق تعالیم دینی، فرد گناهکار نباید گناهِش را برای دیگران بیان کند. درست نادرست

۰/۵ با توجه به حدیث امام علی (ع) «مَنْ كَثُرَ فِكْرُهُ فِي الْمَعَاصِي دَعَتْهُ اِلَيْهَا» زمینه ساز رفتن به سوی گناه چیست؟

۱ قساوت قلب یعنی چه و چه وقت پیدا می‌شود؟

مدت زمان: ۸۰ دقیقه تعداد سؤال: ۲۷		 دین و زندگی (۳) دوازدهم - خرداد ماه رشته علوم انسانی (طبقه بندی شده)		آزمون شماره ۷	ردیف
نمره	هشتگ امتحان			دریافت	
۰/۵	درس ۱ بنا نه اجزای ساختمان را پدید آورده و نه خواص آن اجزا را.			دریافت نادرست	۱
۰/۵	☐ درست ☐ نادرست			کوتاه پاسخ	۲
۰/۵	با توجه به کلام نبوی «خدا یا هیچ‌گاه مرا چشم به هم زدنی به خود وامگذار.» نتایج افزایش خودشناسی در فرد را بیان کنید.			تبدیل در آیه	۳
۱	درس ۲ هر یک از آیات زیر بیانگر کدام مرتبه از توحید است؟ الف) ﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ...﴾ (نهایی - خرداد ۱۴۰۲) ب) ﴿قُلْ أَعْيَرَ اللَّهُ ابْغَى رَبًّا...﴾:			تبدیل در آیه	۴
۰/۵	درس ۳ آیه شریفه ﴿أَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ أَفَأَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكَيْلًا﴾ بیانگر کدام نوع از شرک است؟			کوتاه پاسخ	۵
۰/۵	محور و روح زندگی دینی و ضد دینی چیست؟			تبدیل در حدیث	۶
۰/۵	درس ۴ منظور رسول اکرم (ص) در حدیث «نية المؤمن خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ» چیست؟ (مازندران - مدرسه عطیه - دی ۱۴۰۱)			کوتاه پاسخ	۷
۰/۵	بالاترین میوه اخلاص در بندگی چیست؟			کوتاه پاسخ	۸
۰/۵	درس ۵ معنای لغوی قضا و قدر چیست؟ توبه به معنای لغوی اصطلاحات کتاب بسیار مهمه.			کوتاه پاسخ	۹
۰/۵	منظور امیرالمؤمنین از این جمله که «از قضای الهی به قدر الهی پناه می‌برم.» چیست؟			بلند پاسخ	۱۰
۱	درس ۶ تفاوت اساسی امتحان الهی و امتحان بشری را بنویسید. (نهایی - دی ۱۴۰۰) در مواردی که کتاب دو اصطلاح رو یا هم مقایسه می‌کنه دونستن تفاوت‌ها و شباهت‌های اونا ضروریه.			بلند پاسخ	۱۱
۱	درس ۷ چگونه انجام یک گناه، سبب «از بین بردن آرامش خاطر» انسان می‌شود؟			بلند پاسخ	۱۲
۱	درس ۸ چرا در دوره جوانی توبه آسان‌تر است؟ (نهایی - خرداد ۱۴۰۱ - با تغییر)				۱۳
۱	یکی از مراحل توبه «جبران حقوق الهی» است. آن را شرح دهید. (نهایی - خرداد ۹۹)				۱۴
۱/۵	درس ۹ خودداری از مصرف کالاهای خارجی که سبب وابستگی کشور شود. (نهایی - خرداد ۱۴۰۱)				۱۵
	ترویج کالاهایی که سرمایه‌داران صهیونیستی در آن شریک هستند.				۱۶
	شرکت در مجالس شادی، مانند جشن عروسی				
	☐ حرام ☐ مستحب ☐ مکروه ☐ جایز ☐ واجب				

آزمون

۷

پاسخنامه
۳۳

خرداد ماه، هشتگ امتحان

۱۴

۱/۵	حق نشر چیست و حکم اسلام در مورد آن را شرح دهید.	بلند پاسخ ۱۷
۰/۵	این حدیث پیامبر (ص) که می‌فرماید: «طلب علم بر هر مرد و زن واجب است.» بیانگر کدام یک از معیارهای تمدن اسلامی است؟	تدبیر حدیث ۱۸
۰/۵	پیامبر اکرم (ص) در کنار دعوت به توحید، منکران را با زندگی در آخرت آشنا کرد.	درست نادرست ۱۹
۱	ویژگی‌های جامعه مطلوب و مورد هدف پیامبر (ص) چه بود؟	بلند پاسخ ۲۰
۰/۵	قرآن کریم تفاوت انسان دین دار و بی دین را در چه چیزی دانسته است؟	کوتاه پاسخ ۲۱
۱	جدی ترین آسیب مصرف‌زدگی چیست و چه نتیجه‌ای برای انسان به ارمغان آورد؟ (نهایی - شهریور ۹۸)	بلند پاسخ ۲۲
۱/۵	آیین‌های خرافی ترویج شده توسط کلیسا در اروپا سبب چه چیزی شد؟	۲۳
۰/۵	از عبارت قرآنی ﴿وَ جَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾ کدام یک از شیوه‌های تبلیغی برداشت می‌گردد؟	تدبیر در آیه ۲۴
۰/۵	چه چیزی پایه‌های استقلال یک کشور را تقویت کرده و مانع تسلط بیگانگان می‌شود؟	کوتاه پاسخ ۲۵
۱	چهار مورد از مهم‌ترین عوامل استحکام نظام اسلامی را ذکر کنید. (نهایی - خرداد ۹۸)	بلند پاسخ ۲۶
۱	دو تجربه موفق مردم ایران در راستای تحقق تمدن آرمانی اسلام را بنویسید.	۲۷
۲۰	جمع نمره موفق باشید.	۱۴

ردیف

جای
خالی

درس ۱

مانند بذری است که در ذهن جوانه می زند، در دل و قلب ریشه می دواند و برگ و بار آن به صورت ظاهر می گردد. ۰/۵

توجه به مقدمه بخش ها و درس ها بسیار ضروری است.

کوتاه
یا نسخ

۲

ثمره افزایش معرفت انسان به خود و رابطه اش با خدا چیست؟

درس ۲

از شرایط پذیرش توحید در ربوبیت این است که هرگونه اثرگذاری از انسان را سلب کنیم. (نهایی - خرداد ۱۴۰۲) ۰/۵
درست نادرست

درست
نادرست

بلند
یا نسخ

۴

ولایت انسان ها در چه صورت قابل قبول است؟

درس ۳

با توجه به آیه شریفه ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَ الْأٰخِرَةَ ذٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ﴾ پرستشی که از روی ایمان باشد با پرستشی که از روی تردید باشد چه تفاوتی دارد؟ (نهایی - مدرسه شاهد - دی ۱۴۰۰) ۰/۵

فوندرن سؤال های تریتر در قرآن بسیار مهمه؛ چون گاهی همون سؤال عیناً در امتحان میار.

تیسر
در آیه

۵

درست
نادرست

۶

یک نظام اجتماعی زمانی توحیدی است که حاکم آن بر اساس قوانین الهی به حکومت رسیده باشد. ۰/۵
درست نادرست

درس ۴

اگر نماز را برای ریا و خوشامد دیگران به جا آوریم، این کار، فاقد کدام یک از اقسام حُسن است؟ ۰/۵

الف) حُسن فعلی ب) حُسن فاعلی ج) حُسن اختیاری د) حُسن اجباری

چهار
گزینهای

۷

کوتاه
یا نسخ

۸

در کلام نبوی، چه چیزی از راه رفتن مورچه ای سیاه در شب تاریک بر تخته سنگی سیاه پنهان تر است؟ ۰/۵

درس ۵

تقدیر در بعضی موارد، چیزی غیر از قانونمندی جهان و نظم در آن است. ۰/۵
درست نادرست

درست
نادرست

۹

چهار
گزینهای

۱۰

پیام آیه شریفه ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهَا السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا﴾ ناظر به چیست؟ (رزند - مدرسه علامه حلی - دی ۱۴۰۱ - با اندکی تغییر) ۰/۵
الف) قضا و قدر الهی ب) قدرت اختیار ج) قدرت انتخاب د) تفکر و تصمیم

درس ۶

آیه شریفه ﴿وَ الَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ﴾ در تأیید کدام سنت الهی است؟ (نهایی - خارج - خرداد ۱۴۰۰) ۰/۵

درس ۷

برای فکر کردن به گناه از دیدگاه حضرت علی (ع) و حضرت عیسی (ع) چه آثاری بیان شده است؟ ۱

درس ۸

آیه شریفه ﴿قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ در ارتباط با چیست و چه پیامی دارد؟ ۱

تیسر
در آیه

۱۱

بلند
یا نسخ

۱۲

تیسر
در آیه

۱۳

درست
نادرست

۱۴

حقوق مادی انسان ها بسیار مهم تر از حقوق معنوی آنان است. (نهایی - خرداد ۱۴۰۱) ۰/۵
درست نادرست

کوتاه
پاسخجای
خالیکشف
ارتباط

اصطلاحات

جای
خالیبلند
پاسخکوتاه
پاسخبلند
پاسختدبیر
در آیهبلند
پاسخ

۰/۵	راه اصلاح و معالجهٔ جامعهٔ بیمار، عمل به کدام «وظیفهٔ شرعی» است؟ (نهایی - دی ۹۹ - با تغییر)	۱۵
۰/۵	شرط بندی از امور زیان آور..... و..... است.	۱۶
۲	ایجاد سایت‌ها در شبکهٔ اینترنت برای مقابله با ابتدال اخلاقی تولید و توزیع لوح‌های فشرده به منظور مبارزه با تهاجم فرهنگی (نهایی - خرداد ۱۴۰۰) استفاده از موسیقی سنتی و کلاسیک شرط بندی در بازی‌ها و ورزش‌های معمولی (نهایی - دی ۱۴۰۰)	۱۷ ۱۸ ۱۹ ۲۰
۰/۵	اصطلاح زیر را تعریف کنید. تزکیهٔ نفس:	۲۱
۰/۵	با گرویدن مردم به اسلام، زن..... به دست آورد.	۲۲
۱/۵	در عصر جاهلیت زنان از چه جایگاهی برخوردار بودند؟	۲۳
۰/۵	«برترین جهاد، سخن حقی است که انسان در مقابل سلطانی ستمگر بر زبان آورد.» این حدیث رسول خدا (ص) در ارتباط با کدام معیار تمدن اسلامی است؟	۲۴
۱/۵	از آثار و پیامد تمدن منفی در حوزهٔ علم، نابودی طبیعت را بررسی کنید. (نهایی - دی ۹۹)	۲۵
۱	عامل اصلی پدید آمدن فاصلهٔ طبقاتی در تمدن جدید چه چیزی است؟	۲۶
۱	با تدبیر در آیهٔ ﴿اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَ الْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ﴾ به سؤال‌های زیر پاسخ دهید. الف) عاقبت نیک و پیروزی از آن چه کسانی است؟ (نهایی - خرداد ۱۴۰۱) ب) مهم‌ترین ابزار مبارزه با فرعونیان چیست؟	۲۷
۱	تحکیم بنیان خانواده سبب چه چیزی می‌شود؟	۲۸
۱	تقویت عزت نفس عمومی در میان ملت‌ها در عصر حاضر چه پیامدی به دنبال دارد؟	۲۹
۲۰	موفق باشید.	جمع نمره

۱- الف) نیازمندی جهان به خداوند در بقا ب) زیرا نیاز موجودات به او دائمی است و اگر حضور دائمی و مستمر او نباشد از بین می‌روند.

۲- الف) فطرت - حضورش

۳- الف) پدیده‌ها، که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد؛ یک موجود فقط در صورتی در وجود خود نیازمند به دیگری نیست که خودش ذاتاً موجود باشد. در این صورت، چنین چیزی دیگر پدیده نیست و نیاز به پدیدآورنده نخواهد داشت.

۴- الف) شرک در ولایت ب) چون خدایان دروغین حتی اختیار سود و زیان خود را نیز ندارند.

۵- الف) به معنای مالک و صاحب اختیاری است که تدبیر و پرورش مخلوق به دست اوست.

۶- الف) تمام احکام و حقوق اسلامی فرد به رسمیت شناخته می‌شود و دفاع از حقوق او بر دیگر مسلمانان واجب می‌گردد و در زمره برادران و خواهران دینی قرار می‌گیرد.

۷- الف) تسلیم بودن در برابر امیال نفسانی و فرمان‌پذیری از طاغوت

۸- الف) اگر قرار باشد همه فقط خواسته‌ها و تمایلات دنیوی خود را دنبال کنند و تنها منافع خود را محور فعالیت اجتماعی قرار دهند و اهل ایثار و تعاون و خیررساندن به دیگران نباشند تفرقه و تضاد جامعه را فرا می‌گیرد.

۹- الف) نادرست؛ حسن فعلی بدین معناست که کار به درستی و به همان صورت که خداوند فرمان داده است انجام شود.

۱۰- الف) دستیابی به درجاتی از حکمت ۲) نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان ۳) دریافت پاداش‌های وصف‌ناشدنی

اخلاص به معنی خالص کردن و پاک کردن یک چیز از غیر آن است. این کلمه در کاربرد دینی بدین معناست که شخص عملش را فقط برای رضای خداوند و همان‌گونه که او دستور داده است، انجام دهد.

۱۱- الف) نادرست؛ قضا و قدر الهی یعنی اینکه هر چیزی قاعده خاص خود را دارد و تمام جهان بر آن قواعد بنا شده و این قواعد توسط انسان قابل یافتن و بهره‌گیری است. بدون پذیرش قضا و قدر الهی هیچ نظمی برقرار نمی‌شود و هیچ زمینه‌ای برای کار اختیاری پدید نمی‌آید.

۱۲- الف) در پیدایش هر پدیده ممکن است چند عامل به صورت مجموعه و با همکاری یکدیگر مشارکت کنند که به آن علل عرضی می‌گویند.

۱۳- الف) از آن جهت که خدای متعال با علم خود، اندازه، حدود، ویژگی، موقعیت مکانی و زمانی آنها را تعیین می‌کند.

۱۴- الف) وقتی از تقدیر جهان به وسیله خداوند سخن می‌گوییم، منظورمان فقط تعیین طول، عرض، حجم، مکان و زمان یک موجود نیست. این‌ها ساده‌ترین و آشکارترین تقدیرها هستند. تقدیر الهی شامل همه ویژگی‌ها و روابط میان موجودات می‌شود. یکی از تقدیرات الهی برای انسان این است که او دارای اختیار باشد؛ کسی نمی‌تواند از اختیار که ویژگی ذاتی اوست، فرار کند؛ حتی اگر بخواهد آن را انکار کند و از آن فرار کند.

۱۵- الف) نادرست؛ امتحان الهی برای رشد دادن و به ظهور رساندن استعدادها و نشان دادن تمایلات درونی افراد است.

۱۶- الف) و [۱۸۰] الف) توفیق الهی ب) ابتلاء

۱۷- الف) یکی از موارد سبقت رحمت بر غضب خدا آن است که وقتی انسان کار نیکی انجام می‌دهد، خداوند به فرشته‌اش فرمان می‌دهد که فوراً راثبت نماید، اما وقتی گناهی مرتکب می‌شود به فرشته خود دستور می‌دهد که صبر کند تا بنده‌اش توبه کند و جبران نماید و در صورتی که بنده توبه نکرد آن گناه راثبت نماید.

۱۸- الف) درست

۱۹- الف) فکر کردن به گناهان

۲۰- الف) قساوت قلب حالتی است که قلب انسان نسبت به حق تسلیم نیست، تا آن جا که نصیحت هیچ نصیحت‌کننده‌ای در او اثر نمی‌کند. این حالت با تکرار گناه پیدا می‌شود؛ یعنی قلب با تکرار گناه، به تدریج چنان سخت می‌شود که دیگر انجام هیچ گناهی او را ناراحت نمی‌کند.

آزمون شماره ۲ نوبت اول دی ماه

۱- الف) نیازمندی انسان به خدا در پیدایش و بقا ب) وَ اللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

۲- الف) نیاز به او را بیشتر احساس و ناتوانی و بندگی خود را بیشتر ابراز می‌کند.

۳- الف) یعنی تمام موجودات، «وجود» خود را از او می‌گیرند، به سبب او پیدا و آشکار شده و یا به عرصه هستی می‌گذارند و وجودشان به وجود او وابسته است. به همین جهت، هر چیزی در این جهان، بیانگر وجود خالق و آیه‌ای از آیات الهی محسوب می‌شود.

۴- الف) توحید به معنای اعتقاد به خدای یگانه است؛ یعنی خدا بی‌همتاست و شریکی ندارد.

۵- الف) شرک به معنای شریک قرار دادن برای خدا است. هر کس که معتقد باشد خداوند شریک دارد مشرک به حساب می‌آید. ۱) شرک در خالقیت ۲) شرک در مالکیت ۳) شرک در ولایت ۴) شرک در ربوبیت

۶- الف) نادرست؛ میان بُعد فردی و بُعد اجتماعی توحید رابطه متقابل وجود دارد.

۷- الف) هر کسی در زندگی خود از فرمان‌های خدا اطاعت کند، گام در مسیر توحید عملی گذاشته است.

۸- الف) زمانی که حاکم آن بر اساس قوانین الهی به حکومت رسیده باشد و همان شرایطی را که خداوند برای حاکم تعیین کرده است دارا باشد و بکوشد قوانین الهی را در جامعه به اجرا درآورد.

۹- الف) مؤمنان با اخلاص

۱۰- الف) گزینه «د»؛ ایستادگی در برابر دام‌های شیطان نیازمند روی آوردن به پیشگاه خداوند و پذیرش خالصانه فرمان‌های اوست.

۱۱- الف) در این حدیث تأکید حضرت علی (ع) بر انجام‌دهنده کار است و اهمیت آن را بالاتر از خود عمل می‌داند پس ریشه هر عملی در انجام‌دهنده عمل و در اصل در نیت و قصد آن شخص است. با توجه به این نکته می‌توان گفت این حدیث در واقع بیانگر لزوم توجه به نیت انجام کارها و در واقع اهمیت اخلاص در بندگی است.

۱۲- الف) نادرست؛ اعتقاد به قضا و قدر نه تنها مانع تحرک و عمل انسان نیست، بلکه عامل و زمینه‌ساز آن است.

۱۳- الف) در این آیه تأکید شده است که گناهکاران به خاطر اعمال پیشین خود عقوبت می‌شوند؛ اعمالی که با اختیار خویش انجام داده‌اند و خداوند به کسی ظلم نمی‌کند؛ یعنی اگر فعلی به صورت اختیاری نباشد عقوبتی هم در پی نخواهد داشت.

۱۴- [۱۷۷] امیرالمؤمنین (ع) با رفتار و سپس گفتار خود، نگرش صحیح خود از قضا و قدر را نشان داد و به آن شخصی که پندار غلطی در مورد قضا و قدر داشت، آموخت که اعتقاد به قضا و قدر، نه تنها مانع تحرک و عمل انسان نیست، بلکه عامل و زمینه‌ساز آن است.

۱۵- [۱۸۲] تلاش - مجاهدت

۱۶- [۱۸۳] و [۱۸۴] الف) املاء ب) سبقت رحمت بر غضب

۱۷- [۱۸۰] او با هر امر خیر یا شری ما را می‌آزماید؛ بیماری یا سلامت، فقر یا ثروت، از دست دادن پدر و مادر یا داشتن پدر و مادر، بارش باران یا وقوع خشکسالی و به‌طور کلی هر حادثه شیرین یا تلخ، مواد امتحانی ما به حساب می‌آیند و نحوه مواجهه ما با آنها پیروزی یا شکست ما را رقم می‌زند و مهیای امتحانی دیگر می‌سازد.

۱۸- [۱۹۳] نادرست؛ گناهان کوچک راه‌هایی برای گناهان بزرگ هستند.

۱۹- [۱۹۱] توجیه گناه و عادت به آن

۲۰- [۱۹۲] ۱) کوچک شمردن گناه ۲) افتخار کردن به گناه ۳) شادمانی

کردن بر گناه ۴) اصرار بر گناه

آزمون شماره ۳ نوبت اول دی ماه

۱- [۱۵۲] آفرینش (۰/۲۵) و بقا (۰/۲۵)

۲- [۱۸۱] و [۱۸۲] الف) سنت توفیق (۰/۵) ب) سنت امداد عام (۰/۵)

۳- [۱۷۲] دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات (۰/۵)

۴- [۱۹۵] از بین بردن آرامش خاطر (۰/۵)

۵- [۱۹۳] ص (۰/۲۵)

۶- [۱۵۲] غ (۰/۲۵)

۷- [۱۵۸] غ؛ این عبارت تعریف توحید در ولایت است. (۰/۲۵)

۸- [۱۷۶] ص (۰/۲۵)

۹- [۱۵۲] بقا (۰/۲۵)

۱۰- [۱۵۸] ولایت (۰/۲۵)

۱۱- [۱۶۲] رشد (۰/۲۵)

۱۲- [۱۹۰] ایمان (۰/۲۵)

۱۳- [۱۶۶] شرک عملی (۰/۵)

۱۴- [۱۷۰] اخلاص (۰/۵)

۱۵- [۱۸۴] استدرج (۰/۵)

۱۶- [۱۶۴] به درجه ایمان افراد به توحید و یکتا پرستی (۰/۵)

۱۷- [۱۶۰] زمانی که توانایی را از خود آنها و مستقل از خدا بدانیم. (۰/۵)

۱۸- [۱۶۸] متقابل (۰/۵)

۱۹- [۱۷۲] و [۱۷۵] الف) ۳ ب) ۱ ج) ۲ (هر کدام (۰/۲۵))

۲۰- [۱۷۰] خالص کردن و پاک کردن یک چیز از غیر آن است. (۰/۵)

۲۱- [۱۷۸] در پیدایش هر پدیده ممکن است چند عامل به صورت مجموعه و با همکاری یکدیگر مشارکت کنند (۰/۲۵) مثل جابجا کردن گلدان توسط دو نفر (۰/۲۵)

۲۲- [۱۷۶] ب) قضا - ویژگی هر موجود بیانگر قدر و تقدیر آن است و اجرای ویژگی نیز قضا می‌باشد. (۰/۵)

۲۳- [۱۵۱] مقدمه اول اگر به خود نظر کنیم خود را پدیده‌ای می‌یابیم که وجود و هستی مان از خودمان نیست در اشیای پیرامون نیز که تأمل کنیم آنها را همین گونه می‌بینیم حیوانات نباتات جمادات زمین ستاره‌ها همه را پدیده‌هایی درمی‌یابیم که وجودشان از خودشان نبوده و نیست. (۰/۵)

مقدمه دوم پدیده‌ها که وجودشان از خودشان نیست برای موجود شدن نیازمند به پدید آورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد بلکه وجودش از خودش باشد. (۰/۲۵)

نتیجه ما و همه پدیده‌های جهان در پدید آمدن و هست شدن خود به آفریننده‌ای نیازمندیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمه هستی باشد این موجود برتر و متعالی خدا نامیده می‌شود. (۰/۲۵)

۲۴- [۱۹۵] حالتی که قلب انسان نسبت به حق تسلیم نیست (۰/۲۵)، تا آنجا که نصیحت هیچ نصیحت کننده در او اثر نمی‌کند. (۰/۲۵) علت ایجاد آن نیز تکرار گناه است. (۰/۲۵)

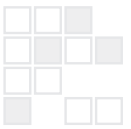
۲۵- [۱۷۸] وجود اراده در انسان ناشی از اراده الهی است خداوند اراده کرده است که انسان موجودی مختار باشد (۰/۲۵) در فعل اختیاری تا زمانی که ما به انجام دادن فعلی اراده نکرده‌ایم آن فعل انجام نمی‌گیرد (۰/۲۵) در عین حال وجود ما اراده ما و عملی که از ما سر می‌زند همگی وابسته به اراده خداوند است یعنی اراده انسان در طول اراده خداست و با آن منافاتی ندارد. (۰/۲۵)

۲۶- [۱۸۰] در امتحان بشری ما غالباً از حقیقت درون افراد بی‌خبر هستیم و می‌کوشیم از طریق امتحان کردن آنها به آگاهی لازم برسیم. (۰/۲۵) ولی امتحان خدا برای آگاه شدن از درون افراد نیست بلکه برای رشد دادن و به ظهور رساندن استعدادها و نشان دادن تمایلات درونی افراد است. (۰/۵)

۲۷- [۱۷۲] پیوند محکمی میان معرفت به خداوند و ایمان به او وجود دارد. همچنین ارتباط دقیقی میان ایمان به خدا و اخلاص برقرار است. (۰/۵) هر قدر که معرفت ما به خداوند بیشتر شود به افزایش درجه اخلاص کمک خواهد کرد. پس خوب است ساعاتی را صرف تفکر در آیات و نشانه‌های الهی کنیم. (۰/۵)

۲۸- [۱۵۴] خداوند نور هستی است، یعنی تمام موجودات، «وجود» خود را از او می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می‌گذارند و وجودشان به او وابسته است. (۰/۲۵) به همین جهت هر چیزی در این جهان، بیانگر وجود خالق و آیه‌ای از آیات الهی محسوب می‌شود. (۰/۲۵) در واقع هر موجودی در حد خودش تجلی بخش خداوند و نشانگر حکمت، قدرت، رحمت و سایر صفات الهی است. (۰/۲۵) از همین رو آنان که به دقت و تأمل در جهان هستی می‌نگرند، در هر چیزی خدا را مشاهده می‌کنند و علم و قدرت او را می‌بینند. (۰/۲۵)

۲۹- [۱۸۲] در اصطلاح دینی توفیق به معنای آسان نمودن است. (۰/۲۵) یعنی همراه با سعی و تلاشی که انسان از خود نشان می‌دهد، خداوند نیز شرایط و اسباب را چنان فراهم می‌سازد که وی بتواند آسان‌تر به مقصد برسد. (۰/۵) این امداد خاص شامل حال کسانی می‌شود که با نیت پاک، قدم در راه حق می‌گذارند و سعادت اخروی و رضایت پروردگار را هدف خود قرار می‌دهند. (۰/۵)

- ۱- [۱۵۸] الف) توحید در مالکیت (۰/۲۵) هر کس چیزی پدید آورد مالک آن نیز هست. ب) از آن جا که خداوند تنها خالق جهان است، تنها مالک آن نیز هست. (۰/۵)
- ۲- [۱۷۵] اختیار (۰/۵)
- ۳- [۱۷۹] الف) کسانی که در راه خدا جهاد و تلاش کردند، قطعاً آنها را به راه خودمان هدایت می‌کنیم؛ همانا خداوند با نیکوکاران است. (۰/۷۵)
- ب) سنت امداد خاص (توفیق الهی) (۰/۲۵)
- ۴- [۱۵۱] ص (۰/۲۵)
- ۵- [۱۷۶] ص (۰/۲۵)
- ۶- [۱۸۴] غ (۰/۲۵)؛ سنت املاء و استدراج از سنت‌های حاکم بر زندگی معاندان در گناه است.
- ۷- [۱۹۳] ص (۰/۲۵)
- ۸- [۱۵۴] نور (۰/۵)
- ۹- [۱۶۴] ایمان (۰/۵)
- ۱۰- [۱۶۸] متقابل (۰/۵)
- ۱۱- [۱۷۱] حس فاعلی (۰/۵)
- ۱۲- [۱۷۳]، [۱۸۰] و [۱۹۴] الف) ۴ (۰/۲۵) ب) ۱ (۰/۲۵) ج) ۲ (۰/۲۵)
- ۱۳- [۱۵۹] گزینه «ج» (۰/۲۵)
- ۱۴- [۱۷۷] و [۱۷۸] گزینه «ج» (۰/۲۵) اختیار انسان، یک تقدیر الهی است و فرو ریختن دیوار کج یک قضای الهی است.
- ۱۵- [۱۹۴] گزینه «ب» (۰/۲۵)
- ۱۶- [۱۶۷] بعداجتماعی توحید عملی به معنای قرار گرفتن همه نهادها و ارکان یک جامعه (۰/۵) یا نظام اجتماعی در جهت خداوند و اطاعت همه جانبه از او. (۰/۵)
- ۱۷- [۱۷۶] قضا به معنای به انجام رساندن است؛ مخلوقات جهان از آن جهت که به حکم و فرمان اراده الهی ایجاد می‌شوند به قضای الهی وابسته‌اند. (۰/۵)
- ۱۸- [۱۵۸] بدین معناست که ایشان را واسطه ولایت خود و رساننده فرمان‌هایش قرار داده است. (۰/۵)
- ۱۹- [۱۷۲] تا اخلاص مردم را بیازماید. (۰/۵)
- ۲۰- [۱۹۰] ایمان به خداوند (۰/۵)
- ۲۱- [۱۵۴] یعنی تمام موجودات وجود خود را از او می‌گیرند (۰/۲۵)، به سبب او پیدا و آشکار می‌شوند (۰/۲۵) و پا به عرصه هستی می‌گذارند. (۰/۲۵)
- ۲۲- [۱۹۵] ۱) قساوت قلب ۲) سلب توفیق ۳) از بین بردن آرامش خاطر (هر مورد (۰/۲۵))
- ۲۳- [۱۵۵] چون لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است و این در حالی است که ذهن ما محدود است (۰/۵) و توانایی درک امور نامحدود را ندارد و چون خداوند حقیقتی نامحدود دارد، ذهن ما نمی‌تواند ذاتش را شناسایی کند. (۰/۵)
- ۲۴- [۱۵۹] این تصور که چند خدا وجود دارد و هر کدام خالق بخشی از جهان‌اند یا با همکاری یکدیگر جهان را آفریده‌اند به معنای آن است که هر کدام محدود و ناقص هستند (۰/۵) و هر یک از خدایان کمالاتی دارند که دیگری ندارد و گرنه عین همدیگر می‌شوند و دیگر چند خدا نیستند. (۰/۵)
- پس تصور چند خدایی صحیح نیست.

۲۵- [۱۷۲] راز و نیاز و کمک خواستن از خدا، غفلت از خداوند را کم می‌کند، (۰/۲۵) محبت او را در قلب تقویت می‌سازد (۰/۲۵) و انسان را از کمک‌های الهی بهره‌مند می‌کند. (۰/۲۵)

۲۶- [۱۷۸] وجود اختیار و اراده در انسان ناشی از اراده و خواست الهی است. (۰/۲۵) به عبارت دیگر، خداوند اراده کرده که انسان موجودی مختار و دارای اراده باشد. در فعل اختیاری، تا زمانی که ما اراده کاری را نکرده‌ایم آن کار انجام نمی‌گیرد (۰/۲۵)؛ در عین حال، وجود ما و اراده یا عملی که از ما سر می‌زند همگی وابسته به اراده خداوند است. (۰/۲۵) یعنی اراده انسان در طول اراده خداست. (۰/۲۵)

۲۷- [۱۸۰] در امتحان بشری ما غالباً از حقیقت درون افراد بی‌خبر هستیم و می‌کوشیم تا از طریق امتحان کردن آنها به آگاهی لازم برسیم. (۰/۵) ولی امتحان خداوند علیم برای آگاه شدن از درون افراد نیست، بلکه برای رشد دادن و به ظهور رساندن استعدادها و نشان دادن تمایلات درونی افراد است. (۰/۵)

آزمون شماره ۵ نوبت دوم خرداد ماه

- ۱- [۱۵۴] درست
- ۲- [۱۵۵] ذات - چیستی
- ۳- [۱۵۸] توحید در ولایت: هر کس مالک چیزی باشد حق تصرف و تغییر در آن چیز را دارد، اما دیگران بدون اجازه وی نمی‌توانند در آن تصرف یا از آن استفاده کنند. به این حق تصرف، ولایت و سرپرستی می‌گویند.
- ۴- [۱۶۷] نادرست؛ جامعه توحیدی حکومت کسانی را که خداوند به آنها حق حکومت کردن را نداده است نمی‌پذیرد.
- ۵- [۱۶۴] چون او تنها پروردگار و صاحب اختیار عالم است و اداره امور عالم به دست اوست.
- ۶- [۱۷۱] حسن فعلی بدین معناست که کار به درستی و به همان صورت که خداوند فرمان داده است انجام شود.
- ۷- [۱۷۳] نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان
- ۸- [۱۷۴] توانایی بر انجام
- ۹- [۱۷۵] نشانه آن است که آن کار را از خود و نتیجه اراده و اختیار خود می‌دانیم.
- ۱۰- [۱۸۴] امداد خاص خداوند شامل حال کسانی می‌شود که با نیت پاک، قدم در راه حق می‌گذارند و سعادت اخروی و رضایت پروردگار را هدف خود قرار می‌دهند.
- ۱۱- [۱۹۰] ایمان به خداوند
- ۱۲- [۱۹۳] گناهان کبیره گناهی هستند که آثار سوء و زیان بار آنها به مراتب از گناهان صغیره بیشتر است.
- ۱۳- [۱۹۶] نادرست؛ در میان مخلوقات، انسان می‌تواند با پیروی از عقل، علیه تمایلات ناپسند خود قیام کند.
- ۱۴- [۱۹۶] منظور توبه کردن است. خود عالی (نفس لوامه) علیه خود دانی (نفس اماره) انقلاب می‌کند.
- ۱۵- [۱۹۸] تکرار توبه، اگر واقعی باشد، نه تنها به معنی دور شدن از خداوند نیست، بلکه موجب محبوب شدن انسان نزد خداوند و جلب رحمت او می‌شود.
- ۱۶- [۲۰۳] تزکیه نفس - توبه
- ۱۷- [۲۱۰] مستحب
- ۱۸- [۲۱۰] واجب کفایی

بخش اول: تفکر و اندیشه

درس: هستی بخش

۱۵۰ اندیشیدن درباره خداوند

اندیشه مانند بذری است که در ذهن جوانه می زند، در دل و قلب ریشه می دواند و برگ و بار آن به صورت اعمال ظاهر می گردد.

پیامبر اکرم (ص) می فرماید: «أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَفِي قُدْرَتِهِ» [ترجمه] - برترین عبادت، اندیشیدن مداوم درباره خدا و قدرت اوست.

۱۵۱ تفکر و استدلال در مورد نیازمندی جهان به خداوند در پیدایش

ما بر اساس فطرت خویش، وجود خالقی حکیم که جهان را هدایت و پشتیبانی می کند را درمی یابیم. با وجود این شناخت اولیه، قرآن کریم ما را به معرفتی عمیق تر درباره خداوند فرامی خواند که یکی از راه های آن، تفکر درباره نیازمندی جهان در پیدایش به آفریننده است.

مقدمه اول: انسان و موجودات جهان پدیده هستند و وجودشان از خودشان نیست. پس در به وجود آمدن به خودشان متکی نیستند.

مقدمه دوم: هر پدیده ای که وجودش از خودش نباشد، برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده ای است که پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد. «ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی بخش» [ترجمه] - ما و همه پدیده های جهان، در پیدایش و هست یافتن به خدایی نیازمندیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمه هستی باشد.

۱۵۲ نیازمندی جهان به خدا در بقا

جهان همواره و در هر آن به خداوند نیازمند است و این نیاز هیچ گاه قطع و یا کم نمی شود.

- رابطه خداوند با جهان، شبیه رابطه مولد برق با جریان برق است که در صورت توقف مولد، جریان برق هم قطع می شود.

- اما در ساخته های دست بشر (مانند رابطه بنا و مسجد) این چنین نیست؛ یعنی مسجد برای باقی ماندن نیازی به سازنده خود ندارد؛ چرا که بنا هستی بخش اجزا نیست و فقط به آنها نظم داده است، در حالی که خداوند به مخلوقات خود هستی می دهد، به همین دلیل در تمام زمان ها مخلوقات وابسته به خداوند هستند.

تدبیر در قرآن

در آیات زیر تدبیر کنید و به سوالات پاسخ دهید.

■ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿۱۵﴾
 شما به خداوند نیازمند هستید و خداست که [تنها] بی نیاز ستوده است.
 (سوره فاطر، آیه ۱۵)

[پیام آیه] - ۱- همه موجودات در پیدایش و بقا به خداوند نیازمند هستند. ۲- خداوند ذات خود بی نیاز (غنی) است و به هیچ موجودی نیازمند نیست.

■ تَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ﴿۲۹﴾ (سوره رحمن، آیه ۲۹) [ترجمه] - هر آنچه در آسمان ها و زمین است، پیوسته از او درخواست می کند. او همواره دست اندرکار امری است.

[پیام آیه] - همه موجودات آسمان ها و زمین، همواره و در هر لحظه، دست نیاز به سوی خدا دارند و نیاز موجودات به خداوند از بین نمی رود و دائمی است.

۱- فکر می کنید چرا موجودات پیوسته از خداوند درخواست دارند؟

پاسخ: زیرا نیاز موجودات به خداوند دائمی است و هیچ گاه کم یا قطع نمی شود و اگر خداوند لحظه ای آنان را به حال خود واگذارد، همه نیست و نابود می شوند.

۲- نیاز انسان به خدا شامل چه چیزهایی می شود؟

پاسخ: انسان هم در پیدایش و هستی یافتن به خداوند نیازمند است و هم در بقا و ادامه زندگی.

۳- منظور از اینکه خداوند هر لحظه دست اندر کار امری است، چیست؟

پاسخ: نیازهای دائمی موجودات، لطف و فیض دائمی را طلب می کند و او هر لحظه دارای فیضی جدید و مستمر برای آفریده هاست. چنین نیست که خداوند، عالم را آفریده و آن را به حال خود رها کرده باشد؛ بلکه همواره امور هستی را تدبیر می کند. بنابراین او هر لحظه دست اندر کار امری است.

۱۵۳ رابطه معرفت به خداوند و درک نیازمندی به او

- انسان های نا آگاه نسبت به نیاز دائمی به خداوند توجه ندارند، اما انسان های آگاه خود را پیوسته نیازمند او می دانند.

- بیشتر شدن معرفت انسان به خود و رابطه اش با خدا، موجب آگاه تر شدن به نیاز خودش می گردد و ناتوانی و بندگی خود را بیشتر ابراز می کند.

افزایش خودشناسی موجب درک بیشتر فقر و نیاز نتیجه افزایش بندگی

پیامبر (ص): «اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا»

[ترجمه] - خدایا هیچ گاه مرا چشم به هم زدن به خودم وامگذار.

[پیام حدیث] - عبودیت و بندگی بی مانند پیامبر (ص)، حاصل (معلول) درک فقر و نیازمندی به خداست. (علت)

۱۵۴ ترسیم رابطه خداوند، جهان هستی و معرفت عمیق به خدا

قرآن کریم رابطه میان خداوند و جهان هستی را این گونه بیان می کند:

﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ...﴾ (سوره نور، آیه ۳۵)

[ترجمه] - خداوند نور آسمان ها و زمین است...

[پیام آیه] - ۱- همه موجودات نور وجود خود را از خداوند می گیرند و در پیدایش و بقا به او نیازمندند.

۲- اگر نور نباشد همه جا عین تاریکی است، پس این جهان بدون حضور خداوند از بین می رود.

۳- نور خدا در همه مخلوقات وجود دارد، پس هر موجودی تجلی وجود خالقی حکیم است.

تمام موجودات، وجود خود را از او می گیرند. موجودات، به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می گذارند. وجودشان به وجود او وابسته است. هر موجودی، تجلی بخش خدا و نشانگر صفات الهی است. (تجلی خدا در هستی)

تفکر در حدیث

امیرالمؤمنین، امام علی (ع) می فرماید: «مَا رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَرَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ، وَ بَعْدَهُ وَ مَعَهُ» [ترجمه] - هیچ چیزی را ندیدم مگر اینکه خدا را قبل از آن، بعد از آن و با آن مشاهده کردم.

مقصود امام علی علیه السلام از اینکه می فرماید قبل و بعد و همراه هر چیزی خدا را دیدم چیست؟

پاسخ: تعبیر «رَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ» اشاره به این نکته دارد که آن حضرت با نگاه دقیق خود وقتی به اشیای پیرامون خود می نگرند درمی یابند که همه این اشیای، پدیده هایی هستند که قبلاً نبوده اند. پس حتماً علتی آنها را به وجود آورده است، پس پی به خالق آن می برند و تعبیر «معهُ» اشاره به این دارد که آن حضرت وقتی می نگرند که این شیء، سرتاسر نیاز و فقر در حال حاضر وجود دارد، درمی یابد که بقای آن وابسته به خداست و تعبیر «بعده» اشاره به این دارد که ایشان وقتی می بینند که این شیء، بعد از مدتی از بین رفت، می دانند که تنها خداست که خالق مرگ و زندگی است؛ پس در فانی شیء نیز باز خدا را مشاهده می کنند.

تذکره: دیدن خدا با هر چیزی، معرفتی عمیق و والا است که شرط اصلی آن، پاکی و صفای قلب است.

۱۵۵ ناتوانی انسان در شناخت چیستی و ذات خداوند

دو دسته موضوع مورد شناخت ما:

خدا حقیقتی نامحدود دارد، پس ذهن ما به حقیقت و چیستی خداوند احاطه پیدا نمی کند.

شناخت صفات و اسماء خداوند از راه شناخت مخلوقاتش (به وسیله تفکر در نعمت ها و نشانه های خداوند) تا حدودی امکان پذیر است.

پیامبر (ص): «تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ»
ترجمه: در همه چیز تفکر کنید، ولی در ذات خدا تفکر نکنید.

شناخت چیستی و ذات خدا	شناخت هستی و وجود خدا
-----------------------	-----------------------

۱۵۶ امکان دیدن خدا

رؤیت خداوند با چشم غیرممکن است، زیرا چشم ساختار مادی و جسمانی دارد و فقط از اشیای می تواند عکس برداری کند؛ آن هم اشیایی که طیف نوری قابل درک برای چشم را منعکس کنند.

تذکره: توانایی دیدن همه اشیای چشم ما نورهای مادون قرمز و ماورای بنفش را نمی بیند.

• بنابراین، چشم حتی توانایی دیدن اشیای مادی را هم ندارد، چه برسد به موجودات غیرمادی (مانند فرشتگان) و از این بالاتر به وجود مقدس خداوند که هیچ شکل و تصویری و هیچ طول و عرض و ارتفاعی ندارد.

• بنابراین، خداوند را نه تنها در این دنیا نمی توان با چشم مادی دید، بلکه در آخرت نیز نمی توان او را با این چشم مشاهده کرد.

﴿لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ﴾ (سوره انعام، آیه ۱۰۳)

ترجمه: چشم ها او را در نمی یابند و اوست که دیدگان را در می یابد و او لطیف و آگاه است.

پیامبر: ناتوانی انسان از دیدن خداوند، توانایی و آگاهی خداوند بر همه چیز فردوسی، شاعر حماسه سرا، در ابتدای شاهنامه با الهام از قرآن کریم و امامان بزرگوار، همین معانی را در قالب شعر به ما رسانده است. او می گوید: به نام خداوند جان و خرد / کزین برتر اندیشه برنگذرد / خداوند نام و خداوند جای / خداوند روزی ده رهنمای

اما نوعی از دیدن وجود دارد که نه تنها امکان پذیر است، بلکه از برترین هدف های زندگی است.

هرکس باید برای رسیدن به چنین دیدنی تلاش کند.

این مرتبه دیدن از طریق «قلب» و ملاقات با خداست.

دوست نزدیک تر از من به من است / وین عجب تر که من از وی دورم / چه کنم با که توان گفت که دوست / در کنار من و من مهجورم

اندیشه و تحقیق

۱۴

با وجود شباهت های ظاهری رابطه خدا و جهان با رابطه ساعت ساز و ساعت، تفاوت های این دو رابطه را بنویسید.

شباهت ها	تفاوت ها
۱- جهان هستی و ساعت هر دو از اجزایی تشکیل شده اند.	ساعت ساز هستی بخش ساعت نیست و فقط نظم دهنده است، اما خداوند هم هستی بخش است و هم نظم دهنده.
۲- جهان هستی و ساعت هر دو پدیده اند و به پدید آورنده نیازمندند.	اما دوام و بقای ساعت وابسته به ساعت ساز نیست؛ در حالی که دوام و بقای جهان وابسته به خداست.
۳- جهان هستی و ساعت هر دو دارای نظم و هدف هستند.	اما نظم و پیچیدگی جهان بسیار فراتر از یک ساعت است.

درس ۲: یگانه بی همتا

۱۵۷ مفهوم توحید و یکتاپرستی

مهم ترین اعتقاد دینی

اصل توحید بدون این اعتقاد، هیچ اعتقاد دیگری اعتبار ندارد.

مانند روحی در پیکره معارف و احکام دین حضور دارد.

۱۵۸ توحید و برخی مراتب آن

توحید یعنی خدا بی همتا است و شریکی ندارد و این بیانگر اصل و حقیقت توحید است. جمله «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» پایه دینداری و شعار اسلام است.

۱- پیامبر (ص) از مشرکان می خواست با گفتن این جمله دست از شرک بردارند و به خدای یگانه ایمان آورند.

۲- با گفتن این عبارت تمام احکام و حقوق اسلامی فرد به رسمیت شناخته می شود.

۳- پایبندی به آن، زندگی فرد مسلمان را در رابطه با خدا، خویشتن، خانواده، اجتماع و دیگر مخلوقات تغییر می دهد.

توحید و یگانگی خدا مراتبی دارد که برخی از این مراتب عبارت اند از:

۱- توحید در خالقیت

اعتقاد به اینکه خداوند تنها مبدأ و خالق جهان است.

موجودات همه از او هستند و در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد.

﴿اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ...﴾ (سوره زمر، آیه ۶۲)

ترجمه: خدا آفریدگار هر چیزی است...

پیامبر: توحید در خالقیت

۲- توحید در مالکیت

خداوند خالق جهان است، پس تنها مالک آن نیز می باشد. (توحید در خالقیت علت توحید در مالکیت)

هر کس که چیزی را پدید می آورد، مالک آن نیز هست.

﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ...﴾ (سوره آل عمران، آیه ۱۰۹)

[ترجمه] - و هر آنچه در آسمان ها و زمین است برای خداست ...

[پیام آی] - ۱- خداوند مالک همه جهان است.

۲- مالکیت انسان و سایر موجودات بر برخی اشیاء نیز تحت امر خداوند است.

● ۳- توحید در ولایت

- هر کس که مالک چیزی باشد، حق تصرف و تغییر در آن را دارد که به این حق تصرف، ولایت و سرپرستی می گویند.

- خداوند تنها مالک جهان است، پس تنها ولی و سرپرست جهان نیز هست.

- **اذن در ولایت:** هر موجودی فقط با اجازه خداوند حق تصرف در جهان را دارد.

- **ولایت پیامبر و اولیای الهی:** خداوند بخشی از ولایت را به کسی واگذار نمی کند، بلکه آن شخص در مسیر و مجرای ولایت الهی و در واقع واسطه ولایت خداوند بر مردم می باشد.

﴿... مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾ (سوره کهف، آیه ۲۶)

[ترجمه] - آنها هیچ ولی [و سرپرستی] جز او ندارد و او در فرمانروایی خویش کسی را شریک نمی سازد.

[پیام آی] - ۱- خداوند تنها ولی و سرپرست جهان است و هرگونه تصرف در

جهان حق اوست. ۲- در حکومت و فرمانروایی خداوند، هیچ شریک و همتایی وجود ندارد. (نفی ولایت مستقل انسان ها)

● ۴- توحید در ربوبیت

- رب: مالک و صاحب اختیاری که تدبیر و پرورش مخلوق به دست اوست و جهان را اداره و هدایت می کند.

- هر کس که خالق و مالک و ولی چیزی باشد می تواند آن را تدبیر کرده و پرورش دهد. خداوند تنها خالق، مالک و ولی جهان است، پس تنها رب هستی نیز می باشد.

- توحید در ربوبیت بدین معنی نیست که موجودات قدرت تدبیر ندارند، بدین معناست که موجودات و تدبیرشان، همه از آن خدا و تحت تدبیر اویند.

﴿قُلْ أَعْبُدُوا اللَّهَ ابْغُوا رِزْقًا مِنْهُ وَارْتَضُوا لَهُ مَوْلًى وَارْتَضُوا لَهُ مَوْلًى وَارْتَضُوا لَهُ مَوْلًى...﴾ (سوره انعام، آیه ۱۶۴)

[ترجمه] - بگو: آیا جز خدا، پروردگاری را بطلبیم، در حالی که او پروردگار همه چیز است؟ ...

[پیام آی] - ۱- تدبیر و پرورش همه مخلوقات در اختیار خداست. ۲- آیه

خطاب به کسانی است که دچار شرک در ربوبیت شدند.

● ۱۵۹ شرک و مراتب آن

شرک: شریک قرار دادن برای خدا / **مشرک:** هر کس که معتقد باشد خداوند شریک دارد.

● مراتب شرک

با تصور چند مبدأ و خالق برای جهان، هر کدام از آنها را ناقص فرض نموده ایم زیرا هر کدام کمالاتی دارد که دیگری ندارد و گر نه عین همدیگر می شوند. چنین خدایان ناقصی، نیازمند هستند و هر یک به خالق کامل و بی نیاز احتیاج دارند.

۱- شرک در خالقیت

اعتقاد به مالکیت دیگران بر بخشی از جهان در کنار خدا اعتقاد به شرک در خالقیت علت گرفتاری به شرک در مالکیت است.

۲- شرک در مالکیت

اعتقاد به سرپرستی و حق تصرف در جهان برای دیگران در کنار خدا

۳- شرک در ولایت

اعتقاد به صاحب اختیاری جهان و تدبیر امور موجودات توسط دیگران در کنار خدا

۴- شرک در ربوبیت

[تفسیر] - تصور چندخدایی صحیح نیست و خدای واحد آفریننده جهان است. برای درک بهتر یکتا بودن خداوند، می توان دریای بیکرانی را فرض کرد که از هیچ جهت محدود نیست و از هر جهت بیکران است؛ با این فرض، دیگر نمی توان دریای دومی را در کنار این دریا قرار داد و این دریا، جای خالی برای دریای دیگر قرار نمی دهد. «واحد قهار» بودن خداوند در آیه ۱۶ سوره رعد، به معنای آن است که جای خالی برای غیر باقی نگذاشته است تا آن غیر خود را نشان دهد.

تدبیر در قرآن

(الف) با توجه به اهمیت سوره توحید و جایگاه آن در قرآن کریم، در آیات این سوره تدبیر کنید و پیام های آن را به دست آورید.

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (۱) اللَّهُ الصَّمَدُ (۲) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (۳) وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (۴)﴾

[ترجمه] - به نام خداوند بخشنده مهربان * بگو: خداوند، یکتا و یگانه است (۱) خدای بی نیاز (۲) (هرگز) نژاد، و زاده نشد (۳) و برای او هیچ گاه شبیه و مانندی نبوده است. (۴)

پاسخ: ۱- خداوند در ذات خود یگانه و یکتاست. (اصل توحید) ۲- همه موجودات به خداوند نیازمندند؛ در حالی که خدا از هر موجودی بی نیاز است. ۳- برای خداوند هیچ مشابه و همتایی وجود ندارد. (اصل توحید)

(ب) بعد از ترجمه آیه ۱۶ سوره رعد، به سؤالات زیر پاسخ دهید:

﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ بگو پروردگار آسمان ها و زمین کیست؟
قُلْ اللَّهُ بگو خدا است،

﴿قُلْ أَفَاتَخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ﴾ بگو آیا غیر از او سرپرستانی گرفته اید که لا یملیکون لانیفسهم نفعا ولا ضرا [حتی] اختیار سود و زیان خود ندارند؟

﴿قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالتَّبَصِيرُ﴾ بگو آیا نابینا و بینا برابر است؟
﴿أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالتُّورُ﴾ یا تاریکی ها و روشنایی برابرند.

﴿أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا خَلْقَهُ﴾ یا آنها شریک هایی برای خدا قرار داده اند که [آن شریکان هم] مثل خداوند آفرینشی داشته اند و در نتیجه [این دو] آفرینش بر آنان

مشتبه شده است

[و از این روشریکان را نیز مستحق عبادت دیده اند؟!]
﴿قُلْ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾ بگو خدا آفریننده هر چیزی است،

﴿وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ و او یکتای مقتدر است.

[پیام آی] - ۱- خداوند صاحب اختیاری است که تدبیر امور هستی به دست اوست. (توحید در ربوبیت) ۲- خداوند در آفرینش جهان هیچ شریکی ندارد و تنها خالق هستی اوست. (توحید در خالقیت) ۳- خداوند یکتا و بر همه

چیز پیروز است. (اصل توحید) ۴- چیزهایی که مشرکان شریک خداوند قرار می دهند حتی اختیار سود و زیان خودشان را هم ندارند. (نفی شرک)

۱- کسی را می توانیم به عنوان رب خود انتخاب کنیم که پروردگار آسمان ها و زمین و مالک سود و زیان خود باشد.

۲- کسی که اختیار سود و زیان خویش را ندارد نمی تواند ولی و سرپرست دیگران باشد.

۳- در چه صورت جا داشت که مردم در اعتقاد به توحید در شرک بیفتند؟ در صورتی که کسی بتواند مانند خداوند چیزی را خلق کند یا حداقل اختیار

سود و زیان خویش را داشته باشد، اما ندارد.